

Slovensko protestantsko društvo
Primož Trubar

STATI INU OBSTATI

Primož Trubar

Letopis za člane SPD-PT

Letnik: 1999, 2000

Številka: 5/6

ISSN 1408-8363

STATI INU OBSTATI

Letopis za člane SPD-PT

Letnik: 1999, 2000

Številka: 5/6

ISSN 1408-8363

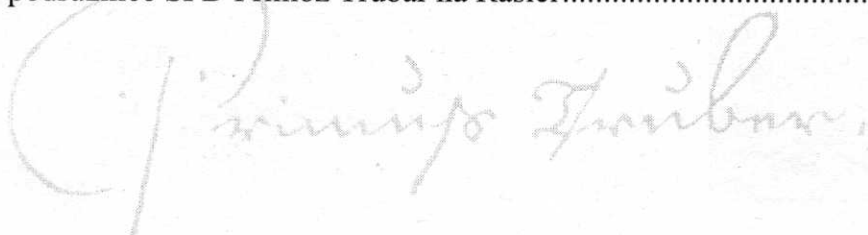
Primož Trubar.

Slovensko protestantsko društvo
- Primož Trubar

Gospodsvetska 9, 1000 Ljubljana

KAZALO:

UVODNIK	3
DAN REFORMACIJE oktober 1999	4
Slavnostni govor dr. Matjaža Kmecla	4
OBISK EKUMENSKEGA CENTRA V ITALIJI oktober 1999	5
OSREDNJA PROSLAVA OB 450. OBLETNICI PRVE SLOVENSKE KNJIGE NA RAŠICI oktober 1999	6
Slavnostni govor predsednika Društva slovenskih pisateljev Evalda Flisarja – Predobletnica zadnje slovenske knjige	6
SLIKARSKA KOLONIJA V MORAVSKIH TOPLICAH september 2000	8
Slikarska kolonija Primož Trubar	8
Mojster Janez – sodelavec SPD-PT	8
ODKRITJI SPOMINSKIH PLOŠČ V ROTHENBURGU IN TÜBINGENU september 2000	8
Spominski plošči Primoža Trubarja v Rothenburgu nad Taubero in Tübingenu 22.-24. 9. 2000	8
Slavnostni govor dr. Matjaža Kmecla ob odkritju spominske plošče v Rothenburgu nad Taubero	11
Nagovor predsednika SPD - Primož Trubar Ota Norčiča v Mestni hiši v Tübingenu	12
Govor županje Mestne občine Ljubljana ob odkritju spominske plošče na nekdanji Morhartovi tiskarni v Tübingenu, 23. septembra 2000	12
DAN REFORMACIJE oktober 2000	14
Ob dnevu reformacije in 450. obletnici izida prvih slovenskih knjig	14
Odkritje spominske plošče ob 400-letnici požiga protestantskih knjig pred Mestno hišo v Ljubljani 20. 12. 2000	16
Govor županje Mestne občine Ljubljana Viktorije Potočnik	16
Govor predsednika SPD-PT ob 400-letnici sežiga slovenskih knjig	17
SPD PRIMOŽ TRUBAR -PODRUŽNICA RAŠICA november 2000	18
Ustanovitev podružnice SPD Primož Trubar na Rašici	18

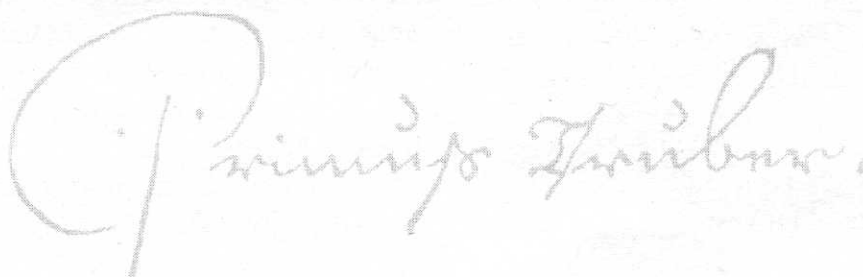
A detailed black and white engraving of Primož Trubar, a Slovenian humanist and Protestant reformer. He is depicted from the chest up, facing slightly to the left. He has a high forehead with receding hair, deep-set eyes, and a very full, long beard and mustache. He is wearing a dark, heavy, textured garment, possibly a robe or a coat, with a high collar. The background behind him is a simple, light-colored oval shape.

UVODNIK

Leta 2000 smo podoživljali izid prve slovenske knjige pred 450 leti. Visoka obletnica je pomenila veliki izziv in izjemno spodbudo za razvejano dejavnost SPD Primož Trubar. Če je izum tiskarskega stroja spreobrnil človeško družbo, je prva slovenska knjiga utemeljila slovenski narod.

S priložnostnimi prireditvami se je društvo dostojno oddolžilo prvemu piscu Primožu Trubarju – slovenski osebnosti tisočletja. Poročevalci so proslavo na Rašici spontano razglasili za mogočno manifestacijo slovenstva na Trubarjevini, z odkritjem spominskih plošč v v Rothenburgu nad Taubero in Tübingenu pa smo trajno obeležili velike mejnike v razvoju Slovencev. V jubilejnem letu si je društvo zastavilo tudi dolgoročneje cilje, zlasti preureditev Trubarjeve hiše v Ljubljani v slovensko kulturno središče in izdajo celotne Trubarjeve literarne dediščine. Konec jubilejnega leta je društvo skupaj z Mestno občino Ljubljana odkrilo spominsko ploščo na Mestnem trgu, kjer so pred 400 leti sežgali večino protestantskih knjig. Ker je letopis za leto 1999 izostal, smo tokrat zajeli tudi večja dogajanja v tem letu.

Bela Sever

A large, elegant handwritten signature in cursive script, reading 'Primož Trubar'. The ink is dark and the strokes are fluid and connected. The signature is positioned at the bottom of the page, above a decorative dotted line.

Primož Trubar.

DAN REFORMACIJE

oktober 1999

Slavnostni govor dr. Matjaža Kmecla

Dragi prijatelj, spoštovani bližnjik, vsak posebej in vsi skupaj!

Letos poteka 400 let od zadnjega slovenskega tiska v znamenitem polstoletnem duhovnem plazu našega slovstvenega protentantizma. L. 1599 je v Nürnbergu izšla Biblia sacra z bibličnimi besedili v hebrejščini, kaldejščini, grščini, latinščini, nemščini in slovenščini - za Slovence znamenita po tem, da jo je pripravil nemški mnogojezičnik in vanjo sprejel slovenščino kot enega od "božjih" jezikov. Ne bi se bilo zgodilo, še ne bi dotlej Primož Trubar in njegovi s polstoletnim vztrajnim prizadevanjem poskrbeli za petdeset knjižnih natisov v slovenščini, za vsa temeljna liturgična besedila; če ne bi na neprestani poti med domom in tako imenovano Evropo zvesto širili glasu o svoji domovini in če ne bi podobno kot svojčas sveti Pavel kar naprej vsemu svetu zatrjevali, da je vsak jezik božja stvaritev in zato vrhovnemu Gospodu enako ljub. Še več. Da greši zoper Boga, kdor ga ogovarja in moli v nesvojem jeziku, ker ga s tem taji in potvarja; da potem tudi vera ni več prava vera saj lastne vere kot nečesa najbolj notranjega in človeško samolastnega ni mogoče zaupati ne tujemu jeziku ne tujemu človeku. Biblia sacra iz leta 1599 je dejanje, v katerem je bila slovenščina s prvinsko samoumevnostjo potrjena med temeljnimi božjimi jeziki in med enako temeljnimi jeziki evropske civilizacije; bila je žetveni simbol dela in zanosa naših protestantov iz 16. stoletja, vreden največjega praznovanja, tudi nocojšnjega.

Zgodba o božji veri v slovenski besedi je bila sicer celo že takrat stara tričetr tisočletja, danes je še daljša. Ko sta slovanska blagovestnika sveta Ciril

in Metod sredi 9. stoletja potovala k papežu v Vatikan, so ju med potjo v Gradežu besedno napadli latinski duhovniki in jima očitali slovansko pisavo in črke, ker da se spodobi slaviti Boga samo v treh jezikih: hebrejščini, grščini in latinščini. Zavrnila sta jih skoraj, tako kot Trubar svoje očitaje, z besedami: "Ali ne pada dež od Boga na vse enako? Ali - po Mateju - tudi sonce ne sije po božji volji na vse? Ali ne dihamo božjega zraka vsi enako? Kako vas ni sram, da določate te tri jezike, vsem drugim narodom in ljudstvom pa ukazujete, naj bodo gluhi in slepi! Povejte, ali imate Boga za nezmožnega, da bi tega ne mogel dati; ali tako nevoščljivega, da tega noče! Mi pa poznamo mnogo narodov, ki so večji v knjigah in Bogu kličejo slavo vsak v svojem jeziku..." Slovenski protestanti so radi povzdignili glas, da Kristus tudi ni govoril latinsko, da zato latinščina ni prav nič bolj božja in da z njo ni človek vesoljnemu Gospodarju prav nič bližji. Duhovni moralisti 20. stoletja so šli še dlje - Boga naj vsakdo hvali in slavi z najglobljim in najbolj svojim, kar premore. Anatole France je v prelepi noveli Žongler naše ljube Gospe zapisal zgodbo o žonglerju, ki je hodil Mater božjo častit v božji hram s premetavanjem žogic, saj ni znal in zmogel ničesar drugega bolje in bolj po svoje. Važno je, da je vera resnična, da ni žebrav obrazec in navada. Zato se mora njen jezik dotakniti "srca" in izvirati iz njega, ne more biti prazno in venomerno ponavljanje nerazumljenega in nerazumljivega.

Tudi zato je bila naša protestantsčina tako daljnosežno in nepredstavljivo pomembno dejanje: slovenščino so pognali v krožnico silovite in nujne ustvarjalnosti, saj človek z Bogom ne opravi na mah za zmeraj - nasprotno, z njim je sleherni trenutek v razmerju nove in nove odgovornosti, ki zahteva nove in nove besede.

Ker praznujemo, naj bo praznovanje ekumensko spravlljivo in se za današnjo rabo spomnimo Ivana od Svetega Križa, Janeza Svetokriškega, slovstvenega, kulturnega, v mnogočem pa tudi duhovnega nadaljevalca nekdanjega trubarstva, čeprav ni bil protestant, je bil pa goreč kristjan. Vsem, ki z jezo govore o spravi, še danes veljajo njegove besede:

Močnu fali ta, kateri koprive seje inu se trošta, de bodo nageljni rasli; kir kamenje sadi inu čaka, de bi

hruške rasle. Nikar, nikar se ne toži čez Boga, aku tvojo prošnjo ne usliši, inu tebi na pomuč ne pride, zakaj Bug je s tabo kakor ti s bugam; zakaj kakor se gode, taku se pleše; kakor se posodi, taku se povrne, inu dobra beseda dobru mejstu najde, huda beseda oster odgovor prajme, inu po deli lon se da, aku hudu delaš, nikar dobriga lona ne čakaj...

Inu semkaj se dobru rajma, kar piše sveti Antoninus. De je bil en bogat gospud, zatoraj ubožci so večkrat za njim tekli inu almožno prosili; ali ta skopi, inu neusmileni človek precej ušesa je zatisnel; umarje, po navadi v cerku njega truplu neso. Mašnik začne molit. Requiem aeternam dona ei Domine. Ali, oh, strašna reč! Božja martra, katera na trugi je stala, svoje svejte roke s križa doli sname, inu svoje, sicer usmilene ušesa zatisne; vsi, kateri vpričo so se našli, silnu so se bili prestrašili, ali ta mašnik se k folku obrne inu pravi – nekar se temu ne čudite, zakaj Bug zdaj njemu povrne, kakor je on delal s petlarji; kadar le ti so njega v imenu božjem prosili, ušesa si je zatisnel; zdaj kir mi tudi Boga za njega dušo molimo, on tudi svoje ušesa zatisne, zakaj vselej Bug je z nami, kakor mi z Bugam.

Z drugimi besedami: Tudi odgovornost do besede je velikanska, vsaka zase je po veri starega pridigarja božja stvaritev; ne igrajmo se z njo, ker se s tem po nemarnem igramo z Bogom. Naj bo to temeljna misel za letošnji praznik, ob štiristoletnici Bibliae sacrae, v kateri je Slovenec pridružil slovenščino k peterici najuglednejših drugih jezikov, štirim svetopisemskim in nemščini. In naj bo ta praznik blag, čist in spravljev! Po Janezu Svetokriškem: Le tu dobru premislite, inu z Bugam ostanite. Amen.

OBISK EKUMENSKEGA CENTRA V ITALIJI oktober 1999

Člani tržaške protestantske skupine (valdese) Walteri Citti in pastor valdeške protestantske cerkve v Trstu Renato Coisson sta 3.8.1999 povabila člane SPD Primož Trubar na obisk protestantske skupnosti v Trstu in njihovega ekumenskega centra v Tramontih v Karnijskih Alpah. Društvo se je odzvalo na vabilo 16. oktobra in organiziralo društveni izlet v Trst in Benetke.

Izleta v Trst se je udeležilo, glede na zmogljivosti prenočišča v Tramontih, omejeno število članov (36), od teh 26 iz Murske Sobote in 10 iz Ljubljane. Po prihodu avtobusa v Trst sta skupino sprejela zakonca Citti, na kratko predstavila Trst in popeljala udeležence v protestantsko cerkev. Pastor Coisson je orisal protestantsko skupnost v Trstu, ki šteje ok. 800 članov, največ metodistov in binkoštnikov, evangeličanov pa je po izselitvi nemškega prebivalstva po 1. svetovni vojni ostalo le okrog 200. Po srečanju v cerkvi so prireditelji za vse udeležence pripravili kosilo v prostorih župnijskega urada. Ob tej priložnosti so se člani seznanili tudi z dejavnostjo protestantske skupnosti v Trstu. Na zdravljico pastorja Coissona se je odzval član društva Bela Sever, ki je poudaril visoko stopnjo sodelovanja med narodoma v času bivanja Trubarja v Trstu in izrazil željo po dobrih odnosih med protestanti obeh držav.

Po kosilu so se udeleženci napatili v Videm in po daljšem postanku nadaljevali vožnjo v Tramonti. V ekumenskem centru je udeležence pričakal videmski škof in v krajšem nagovoru predstavil delovanje centra.

Po prenočitvi v ekumenskem centru je bil drugi dan namenjen ogledu Benetk. Vsi izletniki so se popeljali z ladjo do Markovega trga, nato pa se zaradi razmeroma hladnega vremena v zgodnjem popoldnevu napatili proti domu. Zaradi prirčnega sprejema bo ostal krajši izlet v Italijo zagotovo dolgo v spominu vseh udeležencev.

Bela Sever

OSREDNJA PROSLAVA OB 450. OBLETNICI PRVE SLOVENSKE KNJIGE NA RAŠICI oktober 1999

*Slavnostni govor predsednika
Društva slovenskih pisateljev
Evalda Flisarja*

Predobletnica zadnje slovenske knjige

Ne bi rad izgubljal besed o tem, kdo je bil Primož Trubar, saj si ne morem predstavljati, da je med vami kdo, ki tega ne ve. Za iztočnico bi ponovil kvečjemu najosnovnejša dejstva. Trubar je bil prvi, ki nas je preštel in ugotovil, da nas je sicer malo, a še zmeraj dovolj za narodno skupnost. Utemeljil je naš knjižni jezik, iz katerega je potem v nešteti poganjkih zraslo obilje literarnih stilov in govoric. Napisal in izdal je ne le prvo, ampak tudi drugo slovensko knjigo, Katekizem in Abecedarij. In v Katekizmu nas je prvič označil s skupnim imenom Slovenci. Bi lahko za svoj narod storil kaj večjega? Mislim, da ne.

Toda od takrat se je marsikaj spremenilo. Časi so danes drugačni do tolikšne mere, da Trubarja verjetno ne bi sprejeli niti v Društvo slovenskih pisateljev, če bi hotel postati član. Komisija za sprejem bi mu prošnjo zavrnila, češ da z dvema

izdanima knjigama sicer ustreza osnovnim kriterijem, vendar sta knjigi poučno verske narave in torej nista literatura. Še manj verjetno je, da bi Trubar po normalni poti prišel do izjemne pokojnine. Teh paradoksov ne navajam, ker bi rad duhovičil, ampak zato, ker je 450. obletnica prve slovenske knjige idealna priložnost, da se vprašamo, koliko let nas loči od zadnje slovenske knjige. Po nekaterih znamenjih smemo sklepati, da precej manj kot 450.

Seveda, marsikdo bo dejal, da so ti moji pomisleki skregani z dejstvi. Ne le, da je število knjig na tržišču vse večje, ampak že skoraj presega razumno mero. Tradicionalni sovražniki branja, radio, televizija in film, internet in digitalizacija informacij, so se izkazali za manj usodne, kot je marsikdo napovedal. Izposoja po knjižnicah raste, delnice nekaterih založb so zelo iskane, marsikomu knjiga prinaša denar. Ne, seveda, avtorjem, ampak to je druga zgodba. Kje, spričo teh podatkov, vidim znamenja, da slovenski knjigi grozi izumrtje?

Bojim se, da je stvar zelo paradoksalna. Seme propada slovenske knjige namreč zori prav sredi knjižnega preobilja, v katerem se zadnja leta dušimo. Slovenski knjigi ne grozi izumrtje zato, ker pri nas izhaja premalo, ampak preveč knjig, in preveč napačnih ali zgolj slabih knjig, in večina teh knjig z enim samim motivom: zaslužiti kar najhitreje čimveč denarja. Seveda nisem nikakršen zapozneli romantik, ki bi želel s stališča naivne morale žugati svobodnemu trgu ali vrednotam džungle, s katerimi operira. Kapital pač terja zase absolutno svobodo; samo tako lahko raste in se razmnožuje. In to ponavadi počne, dokler ne naredi napake ali naleti na oviro. Svobodni trg, skratka, ima svojo logiko.

Toda logika svobodnega trga je slepa. Zakaj? Zato ker v njen kontekst ni vgrajena nikakršna odgovornost. To lahko prispeva le človek, ki vidi mimo dobička v prihodnost in zna predvideti posledice uspešnih poslovnih podvigov. Te posledice so lahko negativne, lahko so katastrofalne. Kapital v rokah človeka, ki ga ne zavezuje nikakršna odgovornost, nikakršna moralna ali nacionalna obveza, je sposoben povzročiti veliko škodo, in ni mi treba posebej omenjati ozonske luknje, širjenja

puščav, izumiranja vrst, efekta tople grede. Posebej pa hočem poudariti možnost, da kapital brez intervencije odgovornih posameznikov in države uniči slovensko knjigo in v dveh, treh desetletjih poradira vse, kar smo dosegli s Trubarjem in v 450 letih po njem.

Se komu zdi, da pretiravam? Poglejmo. Verjetno nisem edini, ki ugotavlja, da tržno usmerjeni slovenski založniki izdajajo vse manj prevodov tistih temeljnih knjig, brez katerih bomo v skupni Evropi težko sodelovali kot intelektualno verodostojna nacionalna enota. Zaradi majhnosti trga se jim to pač ne splača, tudi ne, kot vse kaže, ob finančni pomoči države, kajti prednostni seznam prevodov iz tujih jezikov, za katere Ministrstvo za kulturo zagotavlja subvencije, ostaja iz leta v leto enak. Slovenski izobraženci vse pogosteje berejo strokovne in druge knjige v angleščini, nemščini ali francoščini. Vse več je ljudi, predvsem mladih, ki namesto slovenskih klasikov berejo angleške žepne romane. In ker svojevrstno spakedrana angleščina naglo postaja uradna latovščina skupne Evrope, se zna zgoditi, da bo čez deset let brala predvsem angleške knjige večina današnjih osnovnošolcev.

Jezik, ki mu je Trubar postavil temelje pred 450 leti, je čedalje manj podoben slovenščini. Seveda, jezik je živa tvorba in se mora razvijati, vsrkavati nove izraze. Toda že kratek sprehod po ljubljanskih ulicah nam pove, da je slovenščina pri svojem razvoju ubrala precej neobičajno pot: čedalje bolj je podobna angleščini. In to kakšni! Nič mi ne pokvari dneva bolj kot televizijska reklama za trgovsko hišo, ki se ji po angleško reče Coming, kar pomeni prihajajoč, skratka nekaj novega, kar si utira pot na tržišče. V slovenskih ustih postane to, Bog se usmili, Komink! Če bi to bil edini primer, ga sploh ne bi omenjal, toda ledena gora je mnogo večja od svojega vrha. Anglež se pri nas vse bolj počuti doma, mi pa se počutimo vse bolj doma na Angleškem. In zakaj se ne bi, saj beremo tam po ulicah iste napise kot v Ljubljani! Toda kje se bo počutil doma Slovenec, ko bo ostal brez doma?

Največji paradoks v slovenski zgodovini se je zgodil pred devetimi leti, ko se je skupnost, ki je dotlej bila narod, preoblikovala v državo. Odnos do

kulture, do jezika, do književnosti se je s tem dejanjem obrnil domala na glavo. Država drugače gleda na tisto, kar nas je konstituiralo in skozi stoletja ohranjalo kot od tujcev ogroženo nacionalno skupnost. Za državo slovenska knjiga ni več konstitutivni element nacionalne samostojnosti in zavesti. To vlogo so prevzeli zastava, vojska, mednarodno priznani pravni status, podobne reči. Nisem več Slovenec zato, ker berem in pišem slovensko, ampak zato, ker imam slovenski potni list. Sprememba je majhna, toda njene posledice bodo tektonske. Kajti z vstopom v Evropo, z brisanjem meja, z regionalizacijo, z globalizacijo in s širjenjem vrednot angloameriškega kapitala bo prej ali slej nastopil trenutek, ko bo slovenska knjiga na toliko opevanem prostem trgu v neenakem boju poražena. Seveda legalno, pač po pravilih, da na trgu zmaga močnejši, in jo bodo tiskali in brali samo še redki entuziasti, romantični nostalgiki, tako kot se to že dolgo dogaja v Walesu, ki je, ne pozabimo, ravno tako del Evrope.

Ali ni ravno visoka obletnica prve slovenske knjige najprimernejši trenutek za zaobljubo, da ne bomo tega nikdar dopustili? Zdaj še lahko vplivamo na razvoj dogodkov, čez deset let bo to težje, čez dvajset let prepozno. Ali ni skrajni čas, da pripravimo in uzakonimo nacionalni kulturni program, tako da bo nehal biti najbolj kislá šála naše sedanjosti? Ali ni več kot nujno, da nacionalni kulturni program vsebuje tudi pretehtano strategijo za ohranitev slovenskega jezika in literature? Za zrel evropski narod je nedostojno, da se njegovi politiki ukvarjajo predvsem sami s sabo in s svojimi zdrahami, medtem ko za pomembne in usodne stvari ne najdejo ne časa ne volje. Skoraj pol tisočletja po Trubarju je najmanj, kar si zaslužimo, oblast, ki ni sama sebi namen, ampak je oblast za ljudi v imenu ljudi. Tudi v združení Evropi želimo ostati Slovenci, ne le zato, ker tako piše v naših potnih listih, ampak zaradi Prešerna, Levstika, Cankarja, Kocbeka in premnogih drugih. Predvsem pa zaradi enega največjih Slovencev, Primoža Trubarja.

SLIKARSKA KOLONIJA V MORAVSKIH TOPLICAH september 2000

Slikarska kolonija Primož Trubar

Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar je septembra leta 2000 že šestič organiziralo enotedensko slikarsko kolonijo v Moravskih Toplicah. Tokrat so sodelovali uveljavljeni akademski slikarji Nikolaj Beer (delo Kúkeč 2000), Sandi Červek (Krajina, 2000), Marjan Gumilar (Horizontalni premiki II), Janez Knez (Goričko, 2000), Franc Mesarič (Ravnica, 2000), Andrej Pavlič (Antropomorfni pejzaž) in Branko Simčič (Gorička pokrajina). Umetniška dela so bila razstavljenjena od 26. oktobra do 26. novembra 2000 v Galeriji Zavarovalnice Triglav v Murski Soboti.

Mojster Janez, sodelavec SPD-PT

Tiskar Janez Rozman, podjetnik iz Smokuča blizu Žirovnice, je leta 2000 zaslovel s svojim družinskim podjetjem Manufaktura mojster Janez doma in v tujini. Sprva ga je navdihnili Prešernova Zdravljica, ob 450. obletnici prve slovenske knjige pa je promoviral Trubarja in njegova prva dela. S svojo potujočo tiskarno je sodeloval na proslavi na Trubarjevi domačiji, ob odkritju spominske plošče na nekdanji tiskarni U. Morharta v Tübingenu, ob dnevu reformacije ter ob odprtju razstave del 6. slikarske kolonije Primož Trubar v Murski Soboti. Obiskovalci teh prireditev so lahko tudi sami natisnili podobo Primoža Trubarja in prvih slovenskih knjig. Zdaj je mojster Janez v kleti grajskega stolpa na Bledu uredil tiskarsko delavnico z "Gutenbergovo" stiskalnico, ki zbuja radovednost obiskovalcev.

ODKRITJI SPOMINSKIH PLOŠČ V ROTHENBURGU IN TUBINGENU september 2000

Spominski plošči Primoža Trubarja v Rothenburgu nad Taubero in Tübingenu 22.-24. septembra 2000

Prireditveni odbor, ki ga je izvolil Svet Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, dne 17. decembra 1999, je na svoji 1. redni seji, dne 19. januarja 2000, na predlog Matjaža Kmecla razpravljal o vzidavi spominske plošče Primoža Trubarja na špitalski cerkvi v Rothenburgu nad Taubero. Odbor je sprejel sklep, da se vzida spominska plošča tudi na pročelje nekdanje tiskarne U. Morharta, v kateri sta bili natisnjeni prvi slovenski knjigi Abecedarium in Catechismus. Kmecl je na podlagi tega sklepa naslovil pismo dekanu evangeličanske Cerkve v Rothenburgu Wünschu, ki ga je posredoval pristojnemu pastoru cerkve sv. Duha Jürgenu Flossu. Za celotno organizacijo postavitve plošč je bil zadolžen član Izvršnega odbora društva Bela Sever.

Po ugodnem odzivu v Rothenburgu se je društvo prijavilo s projektom spominskih plošč na razpis Ministrstva za kulturo RS Prešerno leto. Ministrstvo je projekt v celoti odobrilo v predvidenem znesku 1.600.000,00 SIT. Člani Izvršnega odbora so po večkratnem usklajevanju, s soglasjem Evangeličanske cerkve v RS ter izpopolnitvami cerkvenih in mestnih oblasti v Rothenburgu in Tübingenu, pripravili tale besedila v nemškem in slovenskem jeziku:

IN SEINER AMTSZEIT AN DIESER KIRCHE
(1548—1552) SCHRIEB DER PFARRER UND

ERSTE SUPERINTENDENT DER
SLOWENISCHEN KIRCHE PRIMOŽ TRUBAR
1550 DIE ERSTEN SLOWENISCHEN BÜCHER
ABECEDARIUM UND CATECHISMUS.

V ČASU SLUŽBOVANJA V TEJ CERKVI
(1548—1552) JE PRIDIGAR IN PRVI SUPERIN-
TENDENT SLOVENSKE EVANGELIČANSKE
CERKVE PRIMOŽ TRUBAR 1550 NAPISAL
PRVI SLOVENSKI KNJIGI ABECEDARIUM IN
CATECHISMUS.

IN DIESEM HAUS WURDEN 1550 DIE ERSTEN
SLOWENISCHEN BÜCHER ABECEDARIUM
UND CATECHISMUS VON PRIMOŽ TRUBAR,
DEM ERSTEN SUPERINTENDENTEN DER
EVANGELISCHEN KIRCHE IN SLOWENIEN,
GEDRUCKT.

V TEJ HIŠI STA BILI 1550 NATISNJENI PRVI
SLOVENSKI KNJIGI PRIMOŽA TRUBARJA,
PRVEGA SUPERINTENDENTA SLOVENSKE
CERKVE, ABECEDARIUM IN CATECHISMUS.

Slovenska delegacija v sestavu Oto Norčič, Leon Novak in Bela Sever je 19. in 20. junija obiskala Rothenburg nad Tauberō in Tübingen. Delegacija se je sestala z nemškimi predstavniki (županja Reingruber, ing. Müleck, dekan Wunsch) v Rothenburgu in po krajši obrazložitvi predloga dosegla soglasje za namestitev spominske plošče na cerkev sv. Duha. Po lokacijskem ogledu z dekanom Wunschem je bilo dogovorjeno, da bo spominska plošča vzdana na levi strani pomožnega vhoda v cerkev. Ob tej priložnosti je dekan predstavil župnijsko glasilo, v katerem je bil objavljen sestavek *Presenečenje. Pismo iz Slovenije*. Drugi dan je slovensko delegacijo v Tübingenu sprejel vodja mestnega urada za kulturo Wilfried Setzler; pogovoru pa je prisostvoval tudi pastor cerkve sv. Gala v Derendingenu Volker Teich. Setzler je delegacijo presenetil z izjavo, da je tudi sam že pisal o Trubarju in pripomnil, da se v Tübingenu ukvarja s Trubarjem več znanstvenikov. Delegacija je dobila načelno soglasje za namestitev plošče na poslopju nekdanje Morhartove tiskarne (Burgsteige 7), vendar le v primeru, da to dovolita

lastnica stavbe in spomeniškovarstvena služba; zagotovil je, da ni zadržkov za promocijo Slovenije na osrednjem Marktplatzu.

Ko je pastor Jürgen Floss iz Rothenburga 13. julija sporočil, da je njihov cerkveni svet potrdil predloženi osnutek plošče, Christopher Blum iz Urada za kulturo mesta Tübingen pa 7. avgusta sporočil, da je lastnica hiše v ulici Burgsteige 7 privolila v namestitev plošče, so stekla zaključna dela pri pripravi spominskih plošč. Osnutek spominskih plošč je pripravil Dušan Tršar iz Akademije za likovno umetnost v Ljubljani, ki je po večkratnih spreminjevalnih predlogih plošči s Trubarjevim likom ter nemškim in slovenskim besedilom tudi izdelal. Bronasti odlitek je delo Romana Kamška z Gore pri Komendi.

Predstavniki društva (Oto Norčič, Matjaž Kmecl, Leon Novak, Bela Sever) so 6. in 7. septembra dostavili spominski plošči v Tübingen in Rothenburg. V Tübingenu so delegacijo sprejeli poleg Wilfrieda Setzlerja in pastora Volkerja Teicha tudi Elisabeth Seitz in predstojnik Racke iz Oddelka za slovanske jezike in literaturo tübinske univerze. Ob tej priložnosti je bil potrjen program odkritja plošče ter predstavitve Ljubljane in Slovenije na osrednjem trgu. Posebej je bila izpostavljena pokušnja vin in piva zaradi strogih sanitarnih predpisov, ki zahtevajo postavitev ustrezne infrastrukture. V Rothenburgu je bilo doseženo soglasje za program odkritja plošče in prigrizek, ki ga pripravi slovenska stran s sodelovanjem domačinov.

Po večkratnih razgovorih z županstvom Mestne občine Ljubljana je bilo dogovorjeno, da bo ploščo v Tübingenu odkrila županja Viktorija Potočnik (sprva tudi v Rothenburgu), oddelek za kulturo bo priskrbel ansambel Greentown Jazz Band, promocijski center pa pridobil potujočega tiskarja Janeza Rozmana in pripravil ustrezni propagandni material. Društvo je sprejelo predlog režiserja Andreja Mlakarja, da bo na svoje stroške gostilo kvartet kljunastih flavt iz Žirov in privolilo, da sodelujeta pri vseh prireditvah izdelovalki spominkov oziroma knjig na srednjeveški način Metka Starič in Stanka Hren iz Velikih Lašč. Društvo je za osrednjo prireditev na Marktplatzu v Tübingenu

predvidelo, da se Slovenijo promovira z izbranim pecivom (Mlinopek Murska Sobota), vinom (Društvo vinogradnikov Prekmurja, Kmetijska zadruga Zaloščan iz Vipavske doline, Jože Kupljen iz Mainza), pivom (Pivovarna Union Ljubljana) in mineralno vodo (Radenska iz Radenc). Po neuspešnih dogovorih z Jožetom Kupljenom in Radensko sta se za delno sodelovanje odločila Pivovarna Union in KZ Zaloščan, Društvo vinogradnikov Prekmurja pa je odpovedalo sodelovanje tik pred prireditvijo, tako da je društvo komaj storniralo vse priprave v Tübingenu.

Prireditveni odbor je že na začetku priprav predvidel poseben avtobus za obisk članov društva iz Ljubljane in Murske Sobote. Dne 15. avgusta je tajništvo društva razposlalo vabila vsem članom z željo, da se prijavijo v čim večjem številu. Izleta se je udeležilo skupaj 50 oseb iz Ljubljane in 43 iz Murske Sobote, popolnoma pa je izostala udeležba članov iz Maribora. Cena izleta (34.200,00 SIT) je obsegala prevozne stroške, bivanje v kakovostnih hotelih in delno prehrano ter vstopnine, vodstvo in organizacijo izleta.

Po programu je skupina iz Ljubljane prispela 22. septembra v Rothenburg nad Taubero in opravila krajši ogled mesta, udeleženci iz Murske Sobote pa so zaradi okvare avtobusa prispeli neposredno na prireditev v cerkev sv. Duha. Krajšega sprejema na županstvu so se udeležili s slovenske strani predsednik Oto Norčič, generalni sekretar predsednika republike Marjan Šiftar, Matjaž Kmecl ter svetnika Mestne občine Ljubljana Nelida Nemeč in Peter Božič. Prireditev ob 17. uri v cerkvi sv. Duha je obsegala: liturgični spored (Jürgen Floss, dekan Wunsch, senior Geza Erniša), nastop kvarteta kljunastih flavt, pozdrav nadžupana Herberta Hachtla in Ota Norčiča; o vlogi Primoža Trubarja je spregovoril Matjaž Kmecl. Po sporedu v cerkvi je sledilo odkritje spominske plošče Primoža Trubarja pred cerkvijo: Trubarja je označil svetnik Peter Božič, državni sekretar za kulturo RS Silvester Gaberšček pa je slovesno odkril spominsko ploščo, ki sta jo blagoslovila senior Erniša in dekan Wunsch. Prireditev je zaključil ženski oktet Prekmurke s slavnostno pesmijo Trdni grad. Po prireditvi je SPD Primož Trubar pripravilo prigrizek v bližnji zgodovinski dvorani Schafersaal s ponudbo izdelkov

Mlinopeka iz Murske Sobote in vin KZ Zaloščan; nekaj značilnih pekovskih izdelkov so ponudili tudi domačini. Po prireditvi sta se obe skupini slovenskih udeležencev odpeljali v Reutlingen, kjer sta se nastanili v hotelih Fürstenhof in Fortuna.

Po sobotnem prihodu v Tübingen je ljubljanska županja Viktorija Potočnik s slovensko delegacijo (Marjan Šiftar, Peter Božič, Geza Erniša, Matjaž Kmecl, Nelida Nemeč, Oto Norčič) imela krajši pogovor z delegacijo županstva Tübingena pod vodstvom prvega župana Gerda Wienerja o sodelovanju obeh mest. Potnike obeh avtobusov iz Slovenije so na trgu Europaplatz sprejeli predstavniki Tübingena, jih odvedli na ogled mesta oziroma izvajalce programa na osrednji Marktplatz. V programu na osrednjem trgu so sodelovali: Manufaktura mojster Janez, promocijska skupina mesta Ljubljane s propagandnim materialom, Parnas, zavod za kulturo in turizem iz Velikih Lašč s prikazom izdelave knjig na srednjeveški način ter glasbena ansambla Greentown Jazz Band iz Ljubljane in zdovski Planet X iz Stuttgarta. Ob 11. uri se je začel slavnostni spored v mestni hiši, pri katerem so prisostvovali tudi vsi udeleženci iz Slovenije. Prvi je nagovoril navzoče prvi župan mesta Gerd Wiener, ki je opravičil odsotnost nadžupanje Brigitte Russ-Scherer, nato pa Oto Norčič. V glasbenem delu sporeda so sodelovali kvartet kljunastih flavt, zdovski ansambel Planet X iz Stuttgarta in oktet Prekmurke. Po prireditvi je županstvo za vse navzoče pripravilo prigrizek. Z manjšo zamudo so se vsi udeleženci povzpeli do poslopja nekdanje Morhartove tiskarne (Burgsteige 7), na kateri je vzdana spominska plošča. Pred spominsko hišo je prof. slavističnega seminarja tübinške univerze Elisabeth Seitz spregovorila o prvih slovenskih tiskih leta 1550, nakar je županja Mestne občine Ljubljana po slavnostnem govoru skupaj z županom Wienerjem odkrila spominsko ploščo. Po odkritju so se udeleženci umaknili na Marktplatz, kjer so potekale promocijske dejavnosti.

Po prireditvi na Marktplatzu v Tübingenu so se slovenski udeleženci odpeljali na ogled samostana in gradu v Bebenhausnu, kjer se je mdr. šolal tudi prevajalec Biblije Jurij Dalmatin, nato pa so si v Bad Urachu pod vodstvom Friedricha Schmida

ogledali nekdanji Biblijski zavod s spomenikom Primoža Trubarja iz leta 1986.

Tretji dan obiska v nedeljo je bil namenjen Derendingenu, predmestju Tübingena, kjer je služboval v cerkvi sv. Gala od 1566 do 1586 Primož Trubar. Po ogledu cerkve, v kateri je Trubar tudi pokopan, so gostje skupaj z domačimi obiskovalci prisostvovali dvojezični božji službi, v kateri so sodelovali pastor Volker Teich, senior Geza Erniša ter pastorja Leon Novak in Geza Filo. Pridige so bile v celoti posvečene prvemu superintendentu slovenske Cerkve Primožu Trubarju, slavnostno bogoslužje pa je popestril ženski oktet Prekmurke z dirigentom Jožetom Vukanom. Po božji službi so domačini na dvorišču cerkve priredili pristrčen sprejem.

Slovenski skupini iz Ljubljane in Murske Sobote sta po prireditvi v Derendingenu odpotovali na ogled katedrale Münster v Ulmu, udeleženci iz Murske Sobote pa so obiskali tudi Oktoberfest v Münchnu.

Bela Sever

Slavnostni govor dr. Matjaža Kmecla ob odkritju spominske plošče v Rothenburgu nad Taubero

Ljubi Slovenci, spoštovani nemški prijatelji!

V tej božji hiši je ob podpori Veitha Dietricha iz Nürnberga 1548 nastopil službo in delo pridigarja eden največjih Slovencev Primož Trubar. Mesto se je takrat šele četrto leto prištevalo k evangeličanski veroizpovedi in je torej prav mogoče, da je bil prvi evangeličanski pridigar v njem. Od doma v Ljubljani je moral zaradi svojega božjega prepričanja zbežati in tu je našel skromen, toda miren dom; sem je iz domačih krajev pripeljal, štiridesetletnik, Barbaro Sitar, se z njo oženil in s sebi lastno spoštljivostjo spočel prvega otroka. Predvsem pa je v rothenburškem miru zasnoval in napisal dvoje

besedil, ki ju je dal 1550 tudi natisniti, in ki sta bili prvi dve slovenski natisnjeni knjigi: Katekizem in Abecednik.

To je bilo za slovenski kulturni in civilizacijski razvoj epohalno dejanje, Slovence je z njihovim lastnim jezikom včlenil v Gutenbergovo ero, pa tudi v konfesijo, ki je zagovarjala osebno odgovornost do Boga in sveta. V tem smislu se je spraševal, zakaj bi bil slovenski jezik manj vreden ali celo nevreden, če pa je prav tako božja stvaritev kot vsi drugi jeziki; Bog ga je najbrž ustvaril zato, da bi se Trubarjev "ljubi", mali narodič v podalpskem kotu pač v njem obračal nanj in ga v njem slavil. Torej je odgovornost do lastnega jezika odgovornost do Boga. Z veliko karizmo, velikansko energijo, globoko ljubeznijo do svojega revnega ljudstva in neznansko pobožnostjo, je potem nadaljeval delo, zbral okrog sebe enako misleče in dejavne može. Želel je na evangeličanskih temeljih zgraditi lastno slovensko cerkev, zasnoval lastno šolstvo, utemeljil knjižni jezik, prevedel velik del biblije in bil v veliko oporo svojemu mlademu sodelavcu Juriju Dalmatinu, ki je 1584 poskrbel za prevod in natis celotnega Svetega pisma v slovenščino; tako se Slovenci lahko tudi po Trubarjevi zaslugi ponašamo z enim najzgodnejših prevodov tega temeljnega krščanskega besedila v svoj jezik.

Ko se v tem patetičnem prostoru, kjer je pred 450 leti donela Trubarjeva pridigarska beseda, spominjamo nastanka in izida prvih dveh slovenskih tiskanih knjig - jeseni 1550 - smo obenem polni hvaležnosti rothenburškim meščanom, ki so takrat z odprtimi rokami sprejeli našega rojaka medse in mu zagotovili tisti ustvarjalni mir, brez katerega njegovega velikega, za Slovence prelomnega dejanja, ne bi bilo. Hvala, Rothenburg nad Taubero! Slava Primožu Trubarju!

Nagovor predsednika SPD Primož Trubar dr. Ota Norčiča v Rothenburgu

Spoštovani udeleženci svečanosti ob 450. obletnici izida prve slovenske knjige!

Prisrčno vas pozdravljam v imenu Slovenskega protestantskega društva-Primož Trubar. Danes odkrivamo spominsko ploščo Trubarju - Slovencu tisočletja, očetu slovenske književnosti in slovenskega naroda ter prvemu superintendentu slovenske Cerkve. V privlačnem okolju Rothenburga sta nastali prvi dve Trubarjevi knjigi, ki jima je pozneje dodal več kot dvaset knjig. S tem je Slovence duhovno in tudi materialno povezal z Evropo in omogočil, da smo se postavili ob bok najrazvitejšim narodom. Trubar in njegovi protestantski somišljeniki so v drugi polovici 16. stoletja napisali in natisnili več kot 50 knjig v materinem jeziku, Slovenci so že leta 1584 dobili tudi Dalmatinov prevod celotne Biblije.

Naše društvo si prizadeva ohranjati in popularizirati dediščino slovenskega protestantizma. Zato smo tudi pripravili to svečanost v Rothenburgu. Zahvaljujem se vsem, ki ste nam pri tem moralno in materialno pomagali, zlasti Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije, Mestni občini Ljubljana, županstvu in Evangeličanski cerkvi v Rothenburgu. Zahvaljujem se tudi vam, ki ste se danes udeležili te svečanosti. Želim, da bi odkritje spominske plošče spodbudilo sodelovanje in poglobljanje stikov med obema državama.

Hvala vam.

Nagovor predsednika SPD - Primož Trubar Ota Norčiča v Mestni hiši v Tübingenu

Spoštovani g. župan, ga. županja, spoštovani udeleženci svečanosti ob 450. obletnici natisa prve slovenske knjige,

v imenu Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar in v svojem imenu vas vse prisrčno pozdravljam. Današnja slovesnost ob odkritju

spominske plošče ne bi potekala v takšnem vzdušju, če nas ne bi pri tem podprlo Ministrstvo za kulturo RS z bivšim ministrom J. Školjčem in županja Mestne občine Ljubljana V. Potočnik. Posebej pa se moram zahvaliti W. Setzlerju iz Tübingena in županstvu tega mesta sploh, ki nam je prijazno omogočilo izvedbo današnje slovesnosti.

Že ob prvem obisku Tübingena smo ugotovili, kako zavzeto in spoštljivo se tukaj govori o Primožu Trubarju in da se več znanstvenikov na tübinški univerzi ukvarja z raziskovanjem in publiciranjem razprav o Primožu Trubarju. Tak odnos nas je dodatno prepričal, da je Primož Trubar na Slovenskem premalo upoštevan, čeprav radi poudarjamo, da je oče slovenske književnosti in slovenskega naroda, resnična osebnost tisočletja. Tudi današnja slovesnost bo mogoče pripomogla, da bomo doumeli veličino Trubarjevega dela za Slovence. Pričakujemo tudi, da bo današnja slovesnost prispevala k trajnemu in poglobljenemu sodelovanju med obema univerzama in mestoma. Hvala!

Govor županje Mestne občine Ljubljana ob odkritju spominske plošče na nekdanji Morhartovi tiskarni v Tübingenu

23. septembra 2000

Spoštovani predstavniki mesta Tübingen, predstavniki Republike Slovenije in njenega glavnega mesta Ljubljane, dragi moji rojaki in prijatelji,

ne zgodi se pogosto, da se izven meja Republike Slovenije zgodijo dogodki, ki povečujejo temelje slovenskega duhovnega razvoja, zato mi dovolite, da najprej iskreno pozdravim zamisel in njene avtorje, da se enega najbolj usodnih dogodkov za razvoj slovenstva počasti tam, kjer se je zgodil.

Tübingen je za Slovence kraj srečnega imena. Primož Trubar ga je za začasni dom izbral po sili, saj je težko trditi, da bi ga po lastni volji pot iz rodne Kranjske kdaj zapeljala za toliko let, kolikor

jih je preživel tu in v okoliških krajih. Trubar je bil preprosto tako prežet z ljubeznijo do materinega jezika, da ga izven njegovih meja ne bi speljal niti obet o brezmejnih znanjih, niti tisti o vznemirljivih duhovnih potovanjih s svobodomiselnimi somišljeniki od vsepovsod ... Vendar pa je moral iti. Bežati pred svojimi rojaki, njihovimi težkimi besedami v srednjeveške vzorce ujetimi mislimi. Moral je bežati sam.

Uporen značaj in občutek po krivem preganjanega sta Trubarja najbrž spodbudila k pisanju prvih knjig v slovenskem jeziku, ki bi ju sicer napisal tudi, če bi ostal na Kranjskem in nemške dežele ne bi nikdar videl, zanesljivo pa je moč trditi, da bi ju napisal pozneje. Vprašanje je tudi, ali bi brez neprostovoljne selitve na Nemško njegova cerkvena besedila, posebej tu mislim na Cerkevno ordnuno, v filozofsko podstat cerkve posegla na tako zelo radikalen način, in vprašanje je, ali bi slovenska reformacija lahko brez teh besedil v kontekstu evropskega reformatorskega gibanja zavzela tako visoko in nesporno mesto.

Zato mislim, da je Tübingen za Slovence kraj srečnega imena.

Prvi slovenski knjigi sta namreč do sedaj neopaženi narod umestili med velike, med tiste narode, ki so lahko ob bok največjim dosežkom pisane besede postavili svojo. Še več, v vrsti tistih besedil, ki so za razvoj evropske kulture in duhovne dediščine imela največji pomen, se je v burnih časih srednjega veka pojavila slovenska knjiga.

Ta dosežek je težko primerjati s katerimkoli v nadaljnji zgodovini našega naroda. S prvim korakom se ostali pač težko merijo. Bolj pa je ta dosežek z ostalimi težko primerljiv zaradi drznosti in prepričljivosti ideje, ki ga je rodila, s čimer ne želim oporekati zgodovini po letu 1550, želim pa s tem poudariti to, da so pomembni in zares veliki koraki vselej posledica pravične in srčne želje ter klenega duha. Slednjega smo Slovenci vselej zelo pogrešali. V vrtincu časa smo se oprijemali marsikoga in marsičesa, pogosto tudi šibkega in nezanesljivega vodila k varnim bregovom in se tako namesto širjavam prihodnosti posvečali čerem preteklih časov.

In, ker se zgodovina ponavlja, tudi danes, ko smo na prelomu tisočletja in v procesu globalizacije sveta, svoj prostor med ostalimi narodi, z listino o samostojni državi šele dodobra opredelili, se na razpotjih idej in resnic preradi odločimo za slepe ulice.

Zato si želim, da bi Trubarjeve besede brali ne le ob priložnostih, kot je današnja in v letih, kot je letošnje, pač pa, da bi v njih iskali duhovne moči in navdihla bolj pogosto, predvsem pa, ko se spozabimo izkušenj in vrednot poti, ki je že za nami in sprašujemo o pravi smeri v prihodnje dni.

Trubarjeva misel je namreč tisto sporočilo, s katerim lahko Slovenci naslavljamo ne le sebe, pač pa tudi druge narode. Z njo lahko utrjujemo ne le meje svoje, pač pa meje evropske demokracije, ki temelji na spoštovanju svobode posameznika in preprostosti njegovega duha.

Prepričana sem, da tudi današnja slovesnost, ki je znova povezala nemški in slovenski narod ter mest Tübingen in Ljubljano, izkazuje dejstvo, da Trubarjevega prispevka k razvoju kulture ne gre dojemati zgolj v mejah jezika, v katerem se je izpričal, pač pa v mejah človeškega duha.

Spoštovani, 450 let po dogodku, ki je slovenski narod in njegovo usodo umestil med duhovno najbolj vitalne narode Stare celine, je na istem mestu, kjer sta bili natisnjeni prvi dve knjigi v slovenskem jeziku, spomin na ta dosežka znova nadvse živ.

Naj tak tudi ostane.

Hvala vsem, ki ste prispevali k postavitvi spominske plošče in današnjemu utripu v tem kraju.

DAN REFORMACIJE

oktober 2000

Ob dnevu reformacije in 450. obletnici izida prvih slovenskih knjig

Letošnji državni praznik Dan reformacije ima poseben pomen. V zadnjem letu tega tisočletja Slovenci praznujemo 450. obletnico izida prvih dveh slovenskih knjig, ki ju je leta 1550 napisal Primož Trubar v Rothenburgu nad Taubero in natisnil v Tübingenu.

Na pobudo Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar smo septembra v teh dveh nemških mestih skupaj z najvišjimi predstavniki slovenskih in nemških mestnih oblasti ter slovenske in nemške evangeličanske cerkve odkrili spominski plošči. Zdaj so spominska obeležja v vseh pomembnih krajih Trubarjevega delovanja v Nemčiji. V Kemptenu in Bad Urachu, kjer je Trubar vodil Ungnadov biblijski zavod, so Nemci sami postavili ploščo oziroma spomenik. Te kraje, po pripovedovanju domačinov, obišče vsako leto čedalje več Slovencev in prav bi bilo, da bi jih bilo še več.

V Tübingenu, kjer so tiskali Trubarjeve knjige, se danes z raziskovanjem njegovega življenja in dela stalno ukvarja 5 univerzitetnih učiteljev, med njimi sta dva, ki sta se naučila slovensko. Z velikim navdušenjem so sprejeli številno slovensko delegacijo in izrazili so potrebo po tesnejšem sodelovanju strokovnjakov, ki se ukvarjajo s Trubarjevo in drugo protestantsko zapuščino iz tega

razdobja. Prijetno je bilo doživeti vzneseno slavje vseh udeležencev odkritja teh spominskih plošč.

Marca 1548 je moral Trubar zbežati pred preganjalci, ki so mu stregli po življenju, iz Ljubljane na sever Svetega rimskega cesarstva. Po 17 dnevih ježe in krajšem postanku v Nürnbergu pri pridigarju Dietrichu je z njegovim posredovanjem dobil pridigarsko mesto v Rothenburgu. Temu so sledila nadvse plodovita leta vodilnega slovenskega protestanta, saj se je v Rothenburgu in Tübingenu sprožil plaz pisanja in tiskanja slovenskih knjig. Trubar je napisal, sestavil in izdal 26 knjig in njegovo delo je spodbudilo še druge protestantske pisce, med njimi Bohoriča, Krelja, Dalmatina, da so po svojih močeh prispevali, da smo Slovenci v drugi polovici 16. stoletja dobili več kot 50 slovenskih knjig.

Katekizem in Abecednik, izdana leta 1550, sta pomembna mejnika v zgodovini Slovencev, saj je z njima Trubar izoblikoval hkrati slovenski katekizem, cerkveno pesmarico in evangeličanski obrednik, ustvaril temelj Cerкви Božji slovenskega jezika in uvrstil slovenski narod med tiste evropske narode, ki so že tako zgodaj pisali v svojem jeziku. Trubar kot začetnik slovenske književnosti je v skladu s svojim duhovnim poslanstvom večino svojih knjig namenil duhovnemu osveščanju in preobrazbi slovenskega naroda. Vendar je zajemal iz širokih obzorij evropskega humanizma in njegove kritike srednjeveške duhovne utesnenosti in ozkosti. Pri njem najdemo začetke izvirnega pesnjenja, zgodovinopisno poročanje, teološko razpravljanje in zametke pripovedništva.

Trubar je začel tudi javno uporabljati ime Slovenci in je razglašal takratno Ljubljano za središče vseh Slovencev, ki žive v različnih pokrajinah. Trubar torej ni samo oče slovenske književnosti, ampak tudi prvi tvorec ideje, da smo Slovenci narod, kar pomeni temelj in začetek postopnega narodnega ozaveščanja, utrjevanja narodne samobitnosti in postavljanja družbenoekonomskih in političnih zahtev tega naroda.

Če k temu dodamo še, da so protestanti leta 1563 v Ljubljani ustanovili prvo višjo latinsko šolo, kot predhodnico višjega šolstva in imeli v načrtu v vsaki fari ustanavljati deške in dekliške šole, tudi za kmečke otroke, potem lahko sklenemo, da je vse to skupaj s Trubarjevo obsežno knjigo *Cerkovna ordninga slovenske evangeličanske cerkve* praktično pomenilo domišljjeni projekt za dolgoročno usmeritev Slovencev k dokončni družbeno-ekonomski in duhovni afirmaciji kot naroda, ki je enakopraven in upoštevanja vreden partner drugim evropskim narodom.

Dolgoletno Trubarjevo bivanje na tujem, v "nigirdomstvu", ga ni omajalo v njegovem prepričanju in delovanju. Goreče je deloval v prid Slovencev. Na grobu je Jakob Andreae, znameniti profesor v Tübingenu med drugim povedal: *"In čeprav je bil od svojih poslušalcev s Kranjskega preganjen in je moral s svojim telesom pobegniti, je vendar s svojim duhom vselej bil pri njih. Vselej se je trudil njim služiti za njihovo posvetno in večno srečo."*

Tudi današnji rod nemških znanstvenikov, ki se ukvarjajo s Trubarjem, ima enako mnenje o njegovi neomajni drži klenega in pogumnega Slovenca in to nas je, letošnje udeležence po Trubarjevih poteh v Nemčiji, navdajalo s ponosom in vedrim pogledom v bodočnost.

Kljub tolikšnemu kulturnemu, zgodovinskemu, duhovnemu in literarnemu pomenu Trubarja in drugih protestantov Slovenci, razen nekaj faksimilov, še vedno nimamo znanstvene izdaje Trubarjevih zbranih del, kaj šele del drugih protestantskih piscev. Slovensko protestantsko društvo je že dalo pobudo za izdajo Zbranega dela Primoža Trubarja in današnji jubilejni praznik

slovenske književnosti naj nas spodbudi, da v najkrajšem možnem času poravnamo svoj dolg do protestantske književnosti.

Pri tem lahko občudujemo, kako je protestantom finančno uspevalo, da so zmogli v drugi polovici 16. stoletja izdati toliko knjig. Trubar je npr. sam iz lastnih sredstev pokrival stroške natisa prvih slovenskih knjig. Kasneje je znal z njemu lastno iznajdljivostjo, s pravim marketinškim prijemom, skrbeti, da je bilo dovolj denarja za natis številnih protestantskih knjig. Za natis Dalmatinovega prevoda vse Biblije v 1500 izvodih je bilo potrebnih 8000 goldinarjev. Denar za to so zbrali deželni stanovi Štajerske, Koroške in Kranjske. Za predstavo o tem, kaj je ta znesek pomenil za tisti čas, naj povem, da je prometna vrednost povprečne meščanske hiše takrat znašala 450 goldinarjev. Koliko hiš so tedaj protestanti alternativno pretvorili v slovenske knjige? Kdo je danes pripravljen na take žrtve? Ironija je, da je večina darovalcev teh sredstev kasneje bila pregnana na tuje. Ali bomo Slovenci vendarle, v razmerah sorazmerne blaginje in pri sedanjih nizkih tiskarskih stroških, zbrali toliko sredstev, da se z izdajo zbranih del oddolžimo Primožu Trubarju in protestantskim književnikom?

Ko se na vseh mogočih področjih pripravljamo v vključitev v skupnost evropskih narodov, nam je lahko Trubar dragocen zgled. Slovenskemu narodu je utiral pot zbliževanja z drugimi evropskimi narodi s tem, da je deloval za razvijanje njegove narodnostne samobitnosti, njegovih duhovnih potencialov ter kulture kot nujne podlage za enakopravno vključevanje Slovencev v skupnost z drugimi narodi. Pri tem ga je nenehno spremljala samozavestna drža kot predstavnika malega naroda, ki se pa zaveda svojih korenin in ne dopušča, da bi kdaj koli bili narodovi ključni interesi ogroženi. Če bomo postopali tako kot Trubar, se nam ni treba bati, da bi si del naše nacionalne suverenosti na podlagi neustreznih meddržavnih sporazumov prilastil kakšen drug evropski center moči.

V Evropski zvezi, v katero se vključujemo, še zmeraj prevladuje protestantska etika in duh kapitalizma, ali če hočete duh svobodnega podjetništva. Za nas Slovence to nikakor ni nekaj novega. Že v začetku 16. stoletja, posebej pa v drugi

polovici tega stoletja, ki sovпада s slovensko reformacijo, se je na Slovenskem vzpostavljala nov družbeno-ekonomski sistem. Nastajale so prve manufakture in močno sta se začela širiti obrt in trgovina. Preko slovenskega ozemlja so potekale pomembne trgovske poti na zahod in v obratni smeri. To pa pomeni, da smo se Slovenci v 16. stoletju brez zakasnitve začeli enakopravno vključevati v širše gospodarske povezave, ki so nastajale v Evropi in se kasneje utrdile kot kapitalistični ekonomski sistem.

Protestantsko gibanje, ki ga je na Slovenskem vodil Primož Trubar, je pomagalo utrjevati nov sistem in več kot polovico stoletja smo takrat Slovenci v praksi živeli ta novi sistem. To obdobje je zagotovo pustilo, poleg številnih slovenskih knjig, tudi močno protestantsko dediščino in izročilo v samem praktičnem življenju in delovanju številnih slovenskih rodov.

Zato je danes samo potrebno, da se takrat nakopičena in kasneje ohranjena energija, ki je bila za časa protireformacije nasilno zatirana, sprosti v ustvarjalnem naporu enakopravnega tekmovanja z ostalimi evropskimi narodi, ki so imeli to srečo, da sta jim protestantska etika in duh svobodnega podjetništva nepretrgoma pomagala k vodilni družbeno-ekonomski vlogi teh držav.

Kaj si torej naj zaželimo ob 450. obletnici prve slovenske knjige? Nemara tisti pogum in ustvarjalno kljubovalnost, ki jo je imel Trubar in njegovi somišljeniki in ki so se pogumno "predali vetrovom", kot pravi pesnik, vendar so v vsakem trenutku, ko je bil najvišji dan, znali izmeriti daljo in nebeško stran. Če bomo tako ravnali, bomo morebiti še kdaj sanjali Črtomirove sanje, da "tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti volijo vero in postave"!

Ob 450. obletnici izida prvih slovenskih knjig vsem prebivalcem Slovenije in Slovencem po svetu čestitam ob državnem prazniku, dnevu reformacije!

dr. Oto Norčič

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE OB 400-LETNICI POŽIGA PROTESTANTSKIH KNJIG PRED MESTNO HIŠO V LJUBLJANI 20. december 2000

Govor županje Mestne občine Ljubljana Viktorije Potočnik

Spoštovani gospod dr. Oto Norčič, spoštovani podžupan, gospod Anton Colarič, spoštovane gospe in gospodje, drage Ljubljančanke in Ljubljančani!

Dne 23. decembra 1600 je bilo na tem mestu sežganih 11 voz, nepolni mesec pozneje, 9. januarja leta 1601, pa so bili požgani še trije vozovi knjig. Reformacijskih. Protireformacijske katoliške komisije so pred očmi meščanov v plamenih uničevale tiste knjige, ki so dale besedo ne le svojemu času, pač pa tudi dolгим molčečim stoletjem Slovencev.

Trubar in somišljeniki, ki jih je združila skrb za večjo izobrazbo rojakov, so tistega decembra doživeli enega najhujših ponižanj svojega imena in dela. Elementarni ogenj, kot se je v Slavi vojvodine Kranjske slikovito izrazil J. V. Valvasor, je zagrabil knjige, ki so evropeizirale slovenski narod, kot so jih malokatero druge.

Vrhovni smoter Trubarjevega dela je bil povzdigniti jezik kmeta v živ evropski jezik. Slovenščina je torej po zaslugi protestantizma že v 16. stoletju stopila v korak z drugimi jeziki in je ta položaj v nadaljnjih stoletjih le še utrjevala.

Pesnik, ki mu je v Sloveniji posvečeno letošnje leto, je denimo s humanističnimi idejami, ki jih je vpletal v dovršen del svojih najpomembnejših del, absolutistični Evropi jasno kazal smer, kamor so narodi, ki se v tesnem oklepu vsiljenih meja in namišljenih avtoritet niso znašli, po revolucionarni sredini 18. stoletja tudi odšli. Vizionarstvo njegovih razprav je bilo še bolj prepričljivo v pesnitvah z nacionalno vsebino - te so še danes najbolj jasen in domišljen politični program, kar jih je spisalo slovenstvo.

Če se vrnem k Trubarju: Slovencem je dal prvi dve knjigi v lastnem jeziku. Neprostovoljno bivanje na Nemškem ga je k pisanju gnalo še bolj, kot bi ga utrjevanje nove poti v domači Kranjski. Prav zato je svojemu narodu s toliko večjo milostjo v roke položil najmočnejše orožje, kar jih pozna človek: razumljivo besedo.

Ta dosežek je težko primerjati s katerim koli v nadaljnji zgodovini našega naroda. S prvim korakom se ostali pač težko merijo. Še bolj je ta dosežek z ostalimi težko primerljiv zaradi drznosti in prepričljivosti ideje, ki ga je rodila.

Zato si želim, da bi Trubarjeve besede brali ne le ob priložnostih, kot je današnja in v letih, kot je letošnje, pač pa, da bi v njih iskali navdiha bolj pogosto.

Trubarjeva misel je namreč tisto sporočilo, s katerim lahko Slovenci naslavljamo ne le sebe, pač pa tudi druge narode. Z njo lahko utrjujemo ne le meje svoje, pač pa meje evropske demokracije, ki temelji na spoštovanju svobode posameznika in prostosti njegovega duha.

400 let po požigu knjig na Mestnem trgu bomo na simbolni način odkrili ploščo, ki bo odslej spominjala na davni 23. december, in med vas, drage Ljubljančanke in Ljubljančani, gospe in gospodje, razdelili ta kup knjig. Za navdih in lep dan.

In, ker smo pri koncu leta, mi dovolite, da vam voščim prijaznih praznikov in vsega dobrega v 2001.

Hvala.

Govor predsednika SPD-PT ob 400-letnici sežiga slovenskih knjig

Na tem mestu je pred štiristo leti rekatolizacijska komisija pod vodstvom ljubljanskega škofa Tomaža Hrena zažgala več tisoč slovenskih knjig. S tem kulturocidnim dejanjem se je v Ljubljani, kjer je še leta 1595 95 % prebivalstva pripadalo evangeličanski slovenski cerkvi, začel pregon protestantov in njihova nasilna rekatolizacija. V njej so sodelovale tudi vojaške enote katoliško bojevitega habsburškega dvora.

To dejanje in pregon okrog 800 plemiških in meščanskih družin na tuje, je pretrgalo plodovito delo protestantov na kulturnem področju, prav tako pa je zastal tudi družbenoekonomski razvoj. V tem stoletju se je namreč tudi na Slovenskem brez zamude pričel uveljavljati zgodnji kapitalizem, ki mu je izdatno pomagala protestantska etika in novo pojmovanje človeškega poslanstva in opravljanja vsakršnega poklica, ki koristi za premagovanje materialnih in kulturnih problemov.

Protireformacija je ta kulturni in gospodarski vzpon nasilno pretrgala in Slovenci smo morali čakati več kot 150 let na naslednje slovenske knjige.

Z grenkobo v srcu lahko samo razmišljamo in ocenjujemo, kako bi se razvijala slovenska družba, njena kultura in gospodarstvo, če bi se knjižna produkcija slovenskih protestantov, ki je v drugi polovici 16. stoletja dala čez 50 knjig, nadaljevala z isto dinamiko tudi v 17. in 18. stoletju.

Slovenci bi, kulturno in materialno bogatejši, prej dobili posvetno umetniško literaturo in vse tiste institucije, ki bi nas brez večje zakasnitve izoblikovale v zrel narod, ki bi se številčnejši trdneje zasidral na slovenskem ozemlju in ne bi dovolil, da bi nam katoliški sosedje odtrgali dele narodnega telesa, kot se je to dogajalo do nedavne preteklosti. In ti apetiti so še danes živi.

Naj bo današnje odkritje spominske plošče temu žalostnemu dogodku opomin in spomin na tragične dogodke tistega časa, v upanju, da se kaj takega našemu narodu nikoli več ne bo zgodilo.

Nekaj pa vseeno lahko storijo sedanje generacije Slovencev, da bi poravnale svoj kulturni in zgodovinski dolg do protestantskih piscev. Požiganje teh knjig in izgon protestantov je povzročil, da naša nacionalna biblioteka niti nima vseh prvih natisov teh knjig. Zato bi morali poskrbeti za sistematično znanstveno izdajo zbranih del, v začetku vsaj Trubarjevih, ki jih je več kot 25, kasneje pa tudi knjige Bohoriča, Dalmatina, Krelja in drugih protestantskih piscev. Prava kulturna sramota je, da se tega še nismo lotili. Izgovarjanje na finančne težave, ki bi jih povzročil tak projekt, je spričo številnih zgrešenih investicij v preteklosti in sedanjega asimetričnega oz. nepravičnega prerazdeljevanja in celo ropanja družbenega premoženja, popolnoma deplasirano in smešno.

Zato bi morali nemudoma vzpodbuditi vse materialne in duhovne potenciale, da se projekt izdaje zbranih del čim prej začne.

Poleg tega bi se morali Ljubljana in Slovenija Trubarju oddolžiti tudi z ureditvijo Slovenskega protestantskega centra v hiši na Ribjem trgu 3 v Ljubljani, kjer je Trubar nazadnje živel (morda je bil celo njen lastnik), preden je moral dokončno zbežati pred preganjalci na tuje. In kaj bi bilo žlahtnejšega kot to, da bi se v teh prostorih poleg starih ohranjenih knjig, na posebnem mestu pojavila tudi celotna zbrana dela Trubarja in kasneje morda tudi drugih slovenskih protestantskih piscev iz tega časa.

Ti dve akciji bi naj izkazali naše hotenje in pozitivni odnos do kulturnozgodovinske dediščine slovenskega protestantizma.

Slovensko protestantsko društvo-Primož Trubar si bo prizadevalo uresničevati te načrte. Vendar, sami tega ne bomo zmogli. Zato pozivamo vse tiste Slovence in druge državljane Slovenije, ki spoštujete domoljubno in narodno buditeljstvo protestanskega gibanja druge polovice 16. stoletja, da se nam pri teh aktivnostih pridružite.

Hvala vsem, ki ste nam pri današnjem dogodku pomagali.

SPD-PRIMOŽ TRUBAR - podružnica RAŠICA november 2000

Ustanovitev podružnice SPD Primož Trubar na Rašici

Dne 18.11. 2000 so se na Trubarjevi domačiji na Rašici zbrali vplivnejši člani SPD-Primož Trubar in zainteresirani domačini z namenom, da ustanovijo podružnico. Ideja je nastala že ob sodelovanju pri pripravi osrednje slovenske proslave ob 450. obletnici prve slovenske knjige in se dograjevala na skupnem potovanju po Trubarjevi poti v Nemčijo.

Na ustanovnem zboru smo soglasno sprejeli statut in poslovnik ter izvolili Odbor podružnice: mag. Tatjana Devjak (pedagog na Pedagoški fakulteti, podžupanja Občine Velike Lašče), Metka Starič (učiteljica in računalničarka na OŠ, direktorica Zavoda za kulturo in turizem Parnas), Janez Gruden (odvetnik), Mirko Modic (odvetnik) in Matjaž Gruden (univ. dipl. ing. geodezije, občinski svetnik).

Na 2. sestanku podružnice SPD-PT Rašica (22.11.2000) je odbor izvolil vodstvo: Metko Starič za tajnico in Matjaža Grudna za predsednika.

Člani podružnice želijo aktivneje poseči v dogajanja na Trubarjevi domačiji in Trubarjevem rojstnem kraju zagotoviti ustrezno mesto v slovenskem kulturnozgodovinskem prostoru. V načrtu je vzpostavitev aktivnih in kvalitetnih povezav med društvom, Občino in sedanjim upravljalcem na Trubarjevi domačiji. Na ta način bi radi združili vse, ki jim Trubarjevo delo in njegova zapuščina pomenijo enega izmed temeljev slovenstva, v skupnem cilju, dvigniti pomen, organiziranost, vzdušje in vsebino Trubarjeve domačije na nacionalno raven.

Program dela

Podružnica se bo glede Trubarjeve domačije zavzemala tako:

- da se Trubarjevina razglasi za spomenik državnega pomena;
- da se sredstva za vzdrževanje in investicije na Trubarjevini zagotavljajo preko državnega proračuna;
- da se tudi sredstva za delo vodiča-pedagoga na Trubarjevini zagotovijo v državnem proračunu;
- da se prihodki na Trubarjevini (vstopnine, prodaja knjig) namensko uporabijo pri programih na Trubarjevini;
- da je potrebno Trubarjevino opredeljevati in upravljati kot neločljivo celoto s spominskimi sobami, galerijo, mlinom, žago in gostinskim delom;
- da je naš cilj uvedba javnega zavoda Trubarjeva domačija;
- v prehodnem obdobju (do ustanovitve javnega zavoda) se za določanje vsebine in koordinacijo dogajanj na Trubarjevini ustanovi občinski odbor, sestavljen iz predstavnikov SPD-PT, predstavnikov Rašice, predstavnika najemnika Trubarjevine ter predstavnikov občine;
- da se za povezavo z državnim nivojem za uresničitev nove organiziranosti Trubarjevine ustanovi poseben odbor, pri ustanovitvi pa formalno sodelujejo SPD-PT, kulturno ministrstvo in Občina.

Aktivnosti na področju šolstva:

Vsebine o Trubarju in slovenskih protestantih je potrebno celoviteje vključiti v šolski program. Celotna slovenska šolska populacija naj obiskuje Trubarjevino kot spomenik nacionalnega pomena, program vodenja na Trubarjevini pa naj postane šolska ura, ki je vključena v šolske programe.

Poleg vodenja v spominski sobi lahko šolam ponudimo dodatne programe v obliki delavnic in kulturnih, naravoslovnih ter tehničnih dni. Poleg že uveljavljenih knjigoveških delavnic je možno pripraviti nove dopolnilne dejavnosti, npr. na kulturnem področju (domačini Trubar, Levstik, Stritar, Javoršek) ali na tehničnem področju (delujoča srednjeveška žaga in mlin).

Podoben pomen kot Trubarjevina ima več domov pomembnejših slovenskih književnikov (Vrba,

Vrhnik, Muljava). Ob tem predvidevamo nujnost povezovanja programov, usklajevanje, izmenjavo izkušenj in izobraževanje kadrov, ki na teh področjih delajo s šolsko mladino; pri čemer lahko Trubarjeva domačija postane center teh točk, na Trubarjevini bi lahko izpeljali njihovo povezavo in pripravili tudi posvete teh kadrov.

Aktivnosti na kulturnem področju:

RAZSTAVE. Poleg pridobivanja ustreznih umetnikov želimo urediti ustrezen sistem za postavitve razstav in urediti varovanje. Razstave je potrebno medijsko promovirati in popestriti z dodatnimi aktivnostmi, ki potekajo v času razstave (likovne, kiparske delavnice, slikanje na svilo). Možne so predstavitve diplomskih del fakultete za likovno umetnost.

KONCERTI. Spominska soba ponuja možnosti za izvedbo koncertov. Potrebno je izboljšati letno ponudbo koncertov, in zainteresirati tudi obiskovalce od drugod. Primerni so godalni kvarteti, flautisti itd. Potrebno je pripraviti konkretne izračune in postaviti organizacijski sistem koncertov ter nameniti posebno pozornost promociji. V spominski sobi je potrebno za koncerte urediti primerno osvetljavo.

PREDSTAVITVE KNJIG. Kljub dosedanjim neuspešnim poskusom si še vedno prizadevamo pridobiti založbe za predstavitve novih knjig na Trubarjevi domačiji. Preko SPD-PT se zavzamemo, naj poteka predstavitve novo izdanih protestantskih knjig (tudi) na Trubarjevi domačiji.

KULTURNI VEČERI. Na Trubarjevini želimo oživeti kulturne večere, kot so v preteklosti že potekali. Kulturne večere bi omogočili tudi različnim pobudnikom na različnih področjih: književnost, zgodovinska dediščina, likovno in glasbeno področje.

OBLETNICE. Osrednji prireditvi na Trubarjevini naj bosta vsakoletna občinska proslava ob občinskem prazniku, posvečenemu Primožu Trubarju, ter prireditev ob dnevu reformacije. Poleg prireditev ob različnih obletnicah, povezanih s protestantskimi pisci ter njihovimi deli, se je

potrebno že sedaj pripravljati na ustrezno odmevni program ob 500-letnici Trubarjevega rojstva leta 2008.

Aktivnosti na turističnem področju:

Trubarjeva domačija kot neločljiva celota s spominskimi sobami, galerijo, mlinom in žago, ne sme biti samo kulturni, pač pa tudi tehnični spomenik in jo je potrebno vzdrževati in promovirati v celoti. Naloga podružnice SPD-PT Rašica je organizirati, da ustrezni strokovnjaki ovrednotijo žago kot tehnični spomenik in vplivajo na njeno prenovo. S tem bi se povečala ponudba tudi na turističnem področju (tehnični dnevi z žagarjem in mlinarjem).

Zaradi kulturnega in izobraževalnega pomena Trubarjevine je prevladalo stališče, da prireditve izrazito komercialne narave praviloma ne sodijo v ta kompleks. Prav tako se morajo vse druge prireditve (tudi športne) in aktivnosti prilagoditi poslanstvu in namenu Trubarjeve domačije kot kulturnemu spomeniku nacionalnega pomena.

Trubarjeva domačija naj postane center kulturno-turistične dejavnosti in ponudbe na našem območju. Pri tem se bo potrebno povezati s sosednjimi občinami ter različnimi gospodarskimi družbami in društvi, ki delujejo na kulturno-turističnem področju.

Poseben poudarek želimo nameniti protokolarnim gostom, saj je Rašica zelo blizu Ljubljane in zato primerna tudi za krajše obiske. Potrebno bo zagotoviti ustrezne pogoje (Trubarjevina pozimi ni ogrevana, neustrezna je gostinska ponudba za protokol), nato pa se povezati z mestom Ljubljana in državnim protokolom ter pripraviti kvalitetne programe.

Strokovno vodenje je potrebno zagotoviti vsakemu gostu (tudi posameznikom).

Pomembna ciljna skupina obiskovalcev Trubarjevine so mladina ter družine z majhnimi otroki. Za te obiskovalce bi bilo prav tako potrebno urediti primerne površine, vendar izven ožjega območja Trubarjevine (otroška igrala, igrišča za športne igre, bazen). Pri tem bo nujno sodelovanje z lokalnimi in drugimi gospodarskimi družbami in društvi.

Zavedamo se, da lahko povečanje obiska zagotovijo le kvalitetni programi, pogoste in redne aktivnosti, ustrezna gostinska ponudba ter promocija v javnih medijih.

*Predsednik podružnice SPD-PT Rašica
Matjaž Gruden*

Primož Trubar